

Матеріальна культурна спадщина в сучасному аудіовізуальному дискурсі: стародавній Самбір

Олександр Безручко^{1*}, Анна Анісімова²

¹Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна

²КЗ ЛОР «Самбірський фаховий коледж культури і мистецтв», Самбір, Україна

Анотація. *Мета статті* — дослідити та проаналізувати значущість матеріальної культурної спадщини стародавнього Самбора в сучасному використанні та висвітленні її в аудіовізуальному мистецтві та виробництві. Визначити роль пам'яток релігійної й культурної спадщини в екранному мистецтві — телевізійних програмах, блогах, соціальних мережах та на фотозображеннях; довести необхідність фіксації та збереження культурної спадщини. *Результати дослідження.* За допомогою аудіовізуального контенту висвітлено культурну значимість м. Самбір, яке налічує велику кількість пам'яток архітектури давнього міста. Виявлено вплив інформаційного аудіовізуального контенту на розвиток туризму в Самборі. *Наукова новизна.* Уперше проаналізовано значущість матеріальної культурної спадщини в сучасному аудіовізуальному дискурсі. Розглянуто пам'ятки матеріальної культури в сучасних інформаційних аудіовізуальних творах та фотоматеріалах; висвітлено вплив аудіовізуального контенту: телерепортажів, відеороликів, фотозображень, у яких відображується древня архітектура та сакральні знамена стародавнього міста Самбір. *Висновки.* У результаті дослідження проаналізовано значущість матеріальної культурної спадщини в сучасному аудіовізуальному дискурсі, наголошено на важливості відновлення культурних матеріальних та релігійних цінностей щодо збереження історії та культурної ідентичності нашого світу. Узагальнено чинники й фактори, які впливають на розвиток туризму в Самборі. На основі аналізу телесюжетів та фотоальбомів доведено, що провідна роль у висвітленні культурних і сакральних об'єктів належить аудіовізуальному мистецтву.

Ключові слова: аудіовізуальний контент; фотозображення; сакральна спадщина; дизайн; культурологія; театр; пам'ятки архітектури

Для цитування

Безручко, О., & Анісімова, А. (2024). Матеріальна культурна спадщина в сучасному аудіовізуальному дискурсі: Древній Самбір. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавство*, 50, 40–49. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.50.2024.306756>

Вступ

Із давніх часів людина замислювалася над тим, як залишити в пам'яті все, що властиво забувати. Ці роздуми привели до появи нового виду мистецтва — фотографії. Саме світлини подекуди називають мистецтвом однієї миті. Але лиш професіоналу вдається передати в цій миті весь колорит світу.

Упродовж тисячоліть, відтоді, як людина зробила першу світлину, це мистецтво здобуло мільйони прихильників. Вміння фотографувати — це

передусім творчість, а вже з відси й повсякденна робота. У теперішній складний час війни, фотографія вийшла на перший план як медіум, здатний зафіксувати момент. Тому світлину можна ототожити з документом. Щодня Україна зазнає руйнування інфраструктури: військові та адміністративні будівлі, пам'ятки архітектури, релігійні споруди, церкви, старовинні житлові будівлі тощо. Тому такі об'єкти, зафіксовані на фотографії, мають особливу значущість.

Фотозйомка архітектури виокремлюється як один із різновидів фотомистецтва. Зазвичай його

основне завдання — отримати документальну фотокартку, яка створює уявлення про зовнішній естетичний вигляд об'єкта.

Фотографія, кінематограф, телебачення, радіомовлення та інтернет-джерела — це найпоширеніші й найдоступніші засоби масової інформації, які неабияк здійснюють вплив на особистість і суспільство в цілому. Водночас варто зауважити важливість і особливості будь-якої інформації на різні групи соціуму. Виникає проблема інформаційної безпеки, адже сучасний інформаційно-комунікаційний простір дає змогу людині не лише споживати аудіовізуальну продукцію, а й самостійно створювати, транслювати онлайн, вести власний канал на YouTube.

Завдяки розвитку медіатехнологій стрімко збільшується кількість аудіовізуальної продукції в сучасних медіа, а отже зростає й значущість її застосування.

Сучасна молодь має великі можливості для збору інформації — це передусім інтернет-джерела, телепродукція, книги, буклети, фото листівки, тощо. Саме ці засоби масової комунікації використовують як елемент розвитку туризму в маловідомих частинах країни.

Аналіз попередніх досліджень. Вагомість і можливості архітектурної фотографії висвітлено у монографії Ю. В. Коваленко (2017). Роль світла у фотографії та вплив різних чинників під час архітектурної фотозйомки описав О. В. Грицишин (2018).

Пам'ятки архітектури древнього Самбора документально зафіксовані в монографії Ю. Є. Рабія (1999).

Функції та особливості нових медіа та традиційних ЗМІ у розвитку туризму визначили О. А. Мельниченко та В. О. Шведун (2017).

Аналізуючи фото інтер'єру, у виданні Джона Хеджеко (Hedgcoe, 2003) можна помітити творче поєднання природного та штучного виду освітлення.

О. Безручко та В. Бардин (2022а; Bezruchko & Bardyn, 2021, 2022b) дослідили предметне середовище культових споруд Бойківщини засобами аудіовізуального мистецтва.

У роботі Г. Машури, Д. Каднічанського, А. Каднічанського та О. Козара (2005) висвітлено історію пам'яток архітектури як національного, так і місцевого значення, а також культурні та сакральні знамена цього міста.

Рекламу, як потужний суспільний і культурний механізм впливу на масову аудиторію досліджує мистецтвознавиця С. В. Заря (2020).

Мета статті — дослідити документальну фотографію історичного міста Самбір та його ма-

теріальну культурну спадщину в сучасному використанні та висвітлення їх в аудіовізуальному мистецтві та виробництві.

Результати дослідження

Фотозйомка архітектури виокремлюється як один із різновидів фотомистецтва. Зазвичай його основне завдання — отримати документальну фотокартку, яка створює уявлення про зовнішній естетичний вигляд об'єкта.

Автори С. Борденюк, І. Гавран та В. Гримальська зазначають, що «перші фотографії, зроблені в історії, зазвичай були зроблені на вулицях. Отже, початком фотомистецтва була, так би мовити, «вулична фотографія»» (Bordeniuk et al., 2021, p. 280). Аналізуючи це твердження, можна вважати, що «вулична фотографія» та архітектурна фотографія дещо ототоженні поняття, а їхня мета — зафіксувати вид вулиць, будівель, споруд, елементів екстер'єру того часу для створення архіву. І водночас архітектурна фотозйомка має набагато глибший зміст, адже у тезах О. Грицишин (2018) йдеться про те, що архітектурна фотозйомка поділяється на два види: художню та документальну «найбільш популярним і актуальним є документальний напрямок, оскільки він доносить до глядача максимально реалістичне зображення об'єкта, без спотворень. Воно повинно правильно передати колір, зовнішні параметри (розмір), нюанси фактури і оздоблення та інші моменти» (с. 390).

Варто погодитись із цим твердженням, адже сьогодні існує багато тематичних видань, таких як: фотоальбоми присвячені певному місту, сувенірні набори пам'ятних світлин споруд місцевості та більш профільні фотозображення, що призначені для архівного збереження типу церковного видання «Шематизм». Також із розвитком туризму стали популярні фотографії на тлі історичних будівель. Наприклад, світлин на тлі Ейфелевої вежі в Парижі, Собору Св. Петра у Ватикані, Колізеї в Римі, піраміди в Єгипті, античних храмів у Греції.

Одним із ключових факторів фотографування архітектури є погодні умови та час зйомки. Якщо вважати, що архітектурна фотозйомка має документальний характер і її рекомендовано знімати у світлий час доби, коли сонце знаходиться за спиною у фотографа та проектується на будівлі, що дозволяє максимально зобразити деталі архітектури, то у вечірній чи нічний час зйомки кадр може набути фантастичного сюжету. Про це писав Фернандо Герра у статті Метью Річардса, зокрема: «Деякі будівлі живуть зовсім іншим життям, коли настає темрява. Вікна можуть бути як очі,

і вночі, коли всередині горить світло, здається, нібито ви можете зазирнути просто в них» (цит. за: Річардс, б.д.). Можна зробити висновок, що час зйомки безперечно впливає на світліну, надаючи їй особливих характеристик. Також від погодних умов залежить, яка фотокартка буде в результаті. Звернемо увагу, що для фотозйомки місцезнаходження сонця відіграє важливу роль: «Найбільш вигідним варто визнати майже бічне освітлення, коли сонце перебуває збоку за фотографом. Тоді вся фронтальна стіна буде добре освітлена, а чіткі тіні підкреслять її рельєф» (Коваленко, 2017, с. 60). Тіні можуть підсилювати зміст фотографії, доповнювати або ж надавати художнього образу світліні. Або можуть зіпсувати її, тому з ними потрібно бути вкрай обережними. Однак, О. Грицишин (2018) стосовно зазначеної тематики висловлює суперечливе ставлення до даної проблеми: «Щоб передати на знімку фактуру поверхні матеріалу тієї чи іншої споруди, необхідно не тільки правильно вибрати характер освітлення і величину діафрагми об'єктива, а й точно визначити експозицію» (с. 391). Варто погодитися, що фотозйомка може бути здійснена в будь-який час доби, але варто вміло підібрати ракурс і врахувати композицію та інші аспекти, що можуть вплинути на якість фото. Правильний ракурс — запорука вдалого кадру. А ось Фернандо Герра в статті М. Річардса ділиться своїм практичним досвідом: «Якщо я збираюся знімати будівлю, я часто виходжу рано вранці й залишаюся на місці, аж поки ввечері не з'являються зірки. Я стежу за світлом навколо будівлі, і різні її аспекти виглядають краще в різний час доби» (цит. за: Річардс, б.д.).

Безперечно, архітектурна світлина може видозмінюватись за допомогою обраного фотографом ракурсу. І лише він вирішує, яку ціль поставити перед роботою, зробити певну світліну споруди документальною чи художньою. Відомий митець Ігор Фецяк (2011) у фотоальбомі «Самбір» презентував свої творчі роботи. На світлинах пам'яток архітектури цього міста ефектно зображено міську Ратушу (с. 19): на темному фоні видніється із увімкнутим освітленням будівля ратуші, а світло відбивається на покритому ожеледицею асфальті, і вся світлина, ніби сяє відблисками. Саме такою мешканці міста бачать ратушу в зимовий вечірній час. Також якісна фотокартка міської ратуші зображена в літню пору, де чітко видно всі орнаменти й оздоблення споруди (с. 17).

Якщо розглядати детальніше архітектурну фотозйомку, то можна зробити висновок, що зйомка інтер'єру є її різновидністю, адже перед фотографом виникають ці ж завдання. Так, безперечно у зйомці інтер'єру значну роль відво-

диться, і на відповідний ракурс, і особлива увага приділяється освітленню. Хоч при фотозйомці інтер'єру можна поєднувати природне та штучне джерела освітлення. При аналізі робіт у фотоальбомі «Самбір» можна звернути увагу на фотографії інтер'єру церкви Різдва Пресвятої Богородиці, у котрій чіткі всі плани, але освітлення розташоване так, що замість функції підсвітлення певних об'єктів, утворилися глибокі тіні, які псує загальний естетичний вигляд світліни (Фецяк, 2011, с. 33). Однак на світлинах костелу Івана Хрестителя автора І. Фецяка (2011) композиція кадру побудована за правилами, освітлення доповнює і підсилює, всі плани різкі та чіткі. Такі фотографії несуть незвичайну енергетику, переповнену сакральністю й професіоналізмом фотографа (с. 35–37).

Аналізуючи фото інтер'єру, можна помітити творче поєднання природного та штучного виду освітлення. У книзі Джона Хеджеко (Hedgcoe, 2003) йдеться про евокативний ефект. Стовпи світла також можуть бути охоплені в приміщенні, коли вони пробиваються крізь вікно та освітлюють пил на своєму шляху. Цей яскравий кадр був зроблений у соборі Святого Петра в Римі, Італія (р. 159). Такий ефект вдало відображений на світліні фотографа Ігоря Фецяка (2011), яка була зроблена у церкві Різдва Пресвятої Богородиці (с. 33).

Досить цікаво на фотокартках сакрального інтер'єру митці фотографії зображають напівпрозорі предмети. Багато рукотворних та природних об'єктів мають напівпрозорість, яка добре передає кольорове скло. Хоча більшість об'єктів найкраще показують свої кольори, коли вони освітлені ззовні. Яскравим прикладом є вітражі. Усередині церкви контраст між темними стінами та світлими вікнами занадто великий, рішення полягає в тому, щоб фотографувати їх, коли на дворі не дуже сонячно (Hedgcoe, 2003, р. 166). Такі приміщення з вітражами можна спостерігати у Самборі. Їх вдало зафіксував Ігор Фецяк (2011) на світліні костелу Івана Хрестителя (с. 37).

Варто зазначити, що за час дослідження і вивчення архітектурної фотографії склалися певні правила, утворилися так звані традиції. Наприклад, знімаючи історичні пам'ятки архітектури, обирати час заходу сонця, коли навкруги панує тиша і спокій, де мінімум додаткових об'єктів у кадрі й акцентується увага на деталях оздоблення, що відображають цінність і могутність споруди. Храми, зазвичай, фотографують на тлі світланку, щоб відобразити радість новому дню. А нові споруди заведено знімати в сонячний день і доповнювати людьми, автівками в кадрі, аби передати рух та енергію сьогодення.

У статті Метью Річардса подаються такі твердження Фернандо Герри: «Я не хотів робити те, що роблять всі інші архітектурні фотографі», розповідає Фернандо про свій кар'єрний шлях. «Я хотів робити так, щоб мені самому було цікаво. Я почав знімати будівлі з людьми в кадрі, і це дійсно пожвавило мої фотографії» (цит. за: Річардс, б.д.). Він писав про свої відчуття, що коли він знімає архітектуру, уособлює себе нібито посланцем: «Мої фотографії доносять будівлю від архітектора до публіки» (цит. за: Річардс, б.д.).

Щоб ознайомити глядача з певним об'єктом, доцільно використовувати не лише фотомистецькі роботи, а й залучити аудіовізуальні твори. У ході розвитку медіа технологій стрімко збільшується кількість аудіовізуальної продукції в сучасних медіа, а отже зростає і значущість її застосування.

«Мас-медіа — особлива соціальна система, призначена для регулярного виробництва, тиражування і розповсюдження інформації в суспільстві» (Савченко, 2018). Варто погодитись із цим визначенням тому, що в Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про телебачення і радіомовлення"» зазначено: «Закон України "Про аудіовізуальні послуги" — є забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів і на отримання різнобічної, достовірної та оперативної аудіовізуальної інформації, плюралізму та вільного поширення такої інформації, на захист прав споживачів аудіовізуальних послуг» (Бондаренко, 2014).

Під час широкомасштабного вторгнення РФ на територію України на всіх телеканалах та мережах кардинально змінився пріоритет подачі аудіовізуального контенту. Таке рішення видається правильним, адже засоби масової інформації, об'єднавшись у телемарафон «Єдині новини», надавали суспільству необхідну інформацію. Згодом на телеекрани повернулись документальні фільми, телепередачі та інші аудіовізуальні твори, які сприяли дозвіллю жителів України.

У цей період переосмислили своє світобачення як виробники, так і споживачі мас-медіа. Втрачаючи, людина почала цінувати те, чого раніше не помічала. Великої цінності набули пам'ятки матеріальної культури українських міст і сіл. Адже на сході країни російський солдат знищив усе, що йому під силу.

Особливе місце сакральності й культурного осередку знаходиться на Львівщині. Древнє місто Самбір зберегло сучасному поколінню надзвичайну культурну спадщину. Інформацію про архітектуру цього міста можна почерпнути з книг та аудіовізуальних робіт. У монографічному дослідженні Юліана Євгена Рабія (1999) розкривається

яскрава картина про старовинне місто: «Самбір — один із найстаріших городів Східної Галичини, розташований на лівому березі Дністра, на пограниччі середнього Підкарпаття. Самбір був головним осідком, столицею особистого майна галицьких князів і їх дібр, що звалися Самбірщиною» (с. 21). У цій праці згадується, що писана історія міста починається від 1241 р. Дійсно, цей край надирає атмосферою сакральності та культури.

У Георгія Машури, Дмитра та Анатолія Каднічанських, Осипа Козара (2005) згадується: «З монументальних архітектурних пам'яток, які визначають будівниче лице Самбора, чотирьом надано статус пам'яток архітектури загальнодержавного значення: костел Івана Хрестителя (1530) міська Ратуша (1638–1668), костел Св. Станіслава бернардинського монастиря (колишній єзуїтський) (1751), будинок колишньої Єзуїтської колегії (1759)» (с. 86). Завдяки бережливому ставленні містян ці споруди діють до сьогодні, і кожна із них має своє сучасне пристосування.

У костелі Івана Хрестителя (римо-католицький храм) проходять літургії. Оріся Шиян (2022) у статті описує зовнішній вигляд костелу таким чином: «У ньому можна помилуватися оригінальними готичними елементами архітектури, пізніша перебудова храму має ознаки стилів ренесанс і бароко». При вході в костел залишились дерев'яні двері та колодка з XVI століття про які часто розповідають у відеороликах ZBRUC EU «Костел Івана Хрестителя в Самборі Відео №16 з циклу Ігора Мартиніва для Z "Пам'ятки Галичини"» (2019, реж. Ігор Мартинів), «Poznaj Kresy — Sambor — Місто Самбір» (2018, реж. Marian Jan Dzierżanowski), «Poznaj Kresy "Królewskie miasto Sambor" Королівське місто Самбір» (2020, реж. Marian Jan Dzierżanowski), та блогах «Феєрія Мандрів» «Україна, Самбір Феєрія Мандрів» (2013, реж. Ігор Захаренко). У цих аудіовізуальних творах йдеться й про інші пам'ятки матеріальної культури Самбора.

Міська Ратуша розташована на центральній площі Ринок. «Споруда, в основному вежа, зберегла риси ренесансної архітектури та пізнього віденського класицизму. Вежа ратуші оздоблена унікальним годинником з трьома циферблатами» (Машура та ін., 2005, с. 87). Цей годинник закупили у Празі, а майстри М. Лихва та М. Гендер переробили механізми його так, що до сих пір годинник працює справно. Про саму ратушу та легендарний годинник згадується в телепрограмі «Феєрія Мандрів» (Феєрія Мандрів, 2013). Такий контент збагачує культурну обізнаність глядачів.

Неподалік місцевої центральної вежі розташована ще одна пам'ятна споруда, а точніше

ансамбль костела Св. Станіслава, монастир Бернардинів з келіями та будинок колегії Єзуїтів. У краєзнавчому нарисі його описують таким чином: «Це прямокутна в плані споруда яскравого зразка високого бароко. Його вхідний фасад орієнтований на північ і прикрашений багатим архітектурним декором. Після того, як папа Климентій XIV розпустив у 1773 році орден єзуїтів, австрійський уряд конфіскував усі монастирські будівлі, в костелі влаштовано військовий склад» (Машура та ін., 2005, с. 89). У цих стінах сьогодні розміщено Самбірський фаховий коледж культури і мистецтв. Про своє значуще місцезнаходження, викладачами кінофотовідеосправи було створено не одну аудіовізуальну роботу.

Майже щороку в Самбір з'їжджаються журналісти західних телеканалів та закохані віряни, аби в день Св. Валентина відвідати його мощі, які зберігаються в храмі Різдва Пресвятої Богородиці. У репортажах Олега Дьорки «Історія про мощі святого Валентина, які зберігаються в Самборі» на каналі «Варто. Галицькі новини» (2019), Богдана Опоки «До мощей святого Валентина у Самборі щороку приїжджають люди з різних куточків України та світу» на каналі «ZAXID.NET» (2019), Наталії Лазарович «Храм Різдва Пресвятої Богородиці, де є часточка мощей святого Валентина» на каналі «Медіа-хаб ТВОЄ МІСТО» (2021), місцевий о. Б. Добрянський розповідає про дивовижні випадки здійснення людських прохань та навіть зцілень.

Ця святиня хоч і не входить до переліку пам'яток архітектури загальнодержавного значення, проте вона є культурною та сакральною візитівкою Самбірщини. Окрім мощей, завжди в репортажах згадується про Чудотворний образ Самбірської Богоматері, який також знаходиться у цій церкві. У своїй монографії Юліан Євген Рабій (1999) згадував, що «у році 1727 сталася надзвичайна подія у Самборі, яка швидко рознеслася по всій Самбірщині, а саме: у домі Олени Добрянської знаходився старовинний образ Богоматері, яка 15 вересня 1727 року заплакала, з очей Богоматері полилися великі криваві сльози» (с. 205). Згодом вона передала цей образ у храм Різдва Пресвятої Богородиці.

Доцільно зазначити, що Самбір — це маленьке місто, та протягом століть воно зберегло багато культурних надбань прабатьків, які до сьогодні глядачі мають можливість спостерігати на місцевому каналі ТРО «Телефакт» у формі телепередач «Варте уваги», «Історія нашого краю», «Підсумки тижня». До таких можна віднести: будинок «Просвіта», у нарисі «З історії товариства “Просвіта” Самбірщини і околиць» Олександра Сумарук аналізує, що «у 1861 році організується

товариство “Руська Бесіда” і Український театр» (Сумарук, 2016, с. 14). Варто зазначити, що саме у цій будівлі вперше прозвучала відома всьому світу пісня «Ой у лузі червона калина». Це опубліковано Богданом Козаком (2010) у збірці статей: «С. Чарнецький друкує (1933) спогади про свою діяльність у театрі Товариства “Руська бесіда”, в яких детально описує прем'єру “Сонця руїни” у Самборі 1914 року». У цих спогадах він розповідає, що «...замінив пісню “Ой не дивуйтеся та добрії люде” новою піснею “Ой у лузі червона калина”, до котрої мелодії добрав сам, а Михайло Коссак розложив її на дуги дерев'яні й бляхові інструменти». До речі, роль Дорошенка виконував Л. Курбас — самбірчанин (Козак, 2010, с. 24–25); музей «Бойківщина» почав свою історію «у Самборі 24 липня 1927 р. був заснований кооператив «Бойківщина», а 15 лютого 1928 р. він був перейменований у товариство «Бойківщина». Водночас з ініціативи В. Гуркевича було засновано музей «Бойківщина», а в 1931 р. видано першу частину наукового етнографічного журналу «Літопис Бойківщини» (Машура та ін., 2005, с. 146); меморіальний музей Леся Курбаса «було відкрито 1993 р. у будинку, де він народився. За період від початку його діяльності по 2001 р. зібрано 2016 експонатів» (Машура та ін., 2005, с. 149).

У статті Світлани Котляр, Володимира Михальова та Дмитра Переяславця зазначається, що «всесвітня павутина, поряд з можливістю спостерігати все відразу, також сприяла значному збільшенню доступності знань, величезному розширенню інформаційних кордонів і створенню нового глобального інформаційного світу» (Kotliar et al., 2022, р. 72). Дійсно, завдяки праці мас-медіа, соціальних мереж та інтернет-каналів сучасне суспільство має можливість поглинати потрібну інформацію, скорочувати відстань до відомих і значущих місць, перебувати свідомим у тих подіях, які насамперед турбують сучасного споживача.

Проаналізувавши культурну й сакральну спадщину Самбора, доцільно працювати у напрямку розвитку туризму у місті. Аби зацікавити людину подорожувати, найчастіше використовується аудіовізуальний контент: рекламні та музичні відеоролики.

У Законі України Про внесення змін до Закону України «Про рекламу» стверджується те, що «реklamний ролик — форма розповсюдження реклами, що становить сюжетно завершений аудіальний, візуальний або аудіовізуальний твір» (Верховна Рада України, 2023). Варто погодитись із цим твердженням, адже будь-який аудіовізуальний

твір, зокрема реклама і музичний відеоролик, поєднує в собі ряд необхідних етапів роботи. Це написання сценарію, своєрідна постановка, особливі відеозйомка та відеомонтаж. З іншого погляду, всі реклами мають подібну структуру. Та розділити їх можна лише за метою призначення.

Мистецтвознавиця С. Заря (2020) стверджує, що

телевізійна реклама безумовно є потужним суспільним і культурним механізмом впливу на масову аудиторію. Як культурологічний феномен вона відіграє важливу роль для збереження національної культури та традицій, закріплення та відродження національної самосвідомості суспільства як в окремих своїх проявах, так і в цілісному розумінні цього питання. (с. 352)

Цілком вдале твердження, адже саме через сукупність яскравого зображення, звуку, динаміки телереклама спонукає до подорожей, спричинює популяризацію особливостей певної місцевості. О. Мельниченко та В. Шведун (2017) погоджуються з цією думкою таким чином: «Завдяки розвитку туризму виконується ряд суспільно значущих функцій: економічну, рекреаційну, духовну, гуманітарну, медико-біологічну, соціально-культурну, соціальну, виховну, екологічну, культурно-просвітницьку» (с. 7).

В Україні є безліч древніх місцевостей, які перебувають у стані зародження чи в процесі розвитку туризму. Таким куточкам країни потрібна підтримка. Саме з цією метою створюються рекламні відеоролики, які призначені для інтернет-каналів. З цією думкою також погоджуються Едуард Тімлін, Марина Діденко та Владислав Савчин (Timlin et al., 2022), які стверджують, що найбільшою перевагою відеореклами є здатність охопити широку аудиторію в інтернеті (р. 217).

У часи війни важливо надавати перевагу матеріальним пам'яткам архітектури та сакрального мистецтва. Духовність і віра українського народу неабияк наближає перемогу: чоловіки борються з ворогом за допомогою зброї, а жінки — молитви.

Вимагають дбайливого ставлення будівлі — пам'ятки загальнодержавного значення. Адже українське сучасне покоління в період війни втрачає те, що милувало людське око століттями.

У статті висвітлено інформацію про всі знаменні споруди й пам'ятні місця, які варто відвідати в самому Самборі та його околицях. До переліку включено такі будівлі: Церква Різдва Пресвятої Богородиці (1728 р.); Самбірська ратуша (1638–1668 рр.); Костел мучеництва святого Івана Хрестителя (1530 р.); Концертний зал

органної та камерної музики; Мисливський будинок Стефана Баторія; Будинок «Просвіта»; Історико-етнографічний музей «Бойківщина»; Мистецький музей Леся Курбаса; Лавочка закоханих та ін. (До святого Валентина, 2018).

Особливе місце у Самборі посідає релігійний туризм. У переддень свята Св. Валентина та храмового відпуску церква Різдва Пресвятої Богородиці приймає безліч вірян.

Релігійне паломництво — одне із найпоширеніших спонукань християн до подорожей. Саме завдяки релігійному туризму гості міста мають можливість побачити й інші візитні пам'ятки Самбора. А про них створено багато аудіовізуального контенту, які містяться в інтернет-мережі: блог «Цікаві місця», відеоролик «Місто, яке старше від Львова. Самбір» 01.06.2021 р. (реж. Ромко Travel); блог «Vlog 360 — подорожі Україною» відеоролик «Самбір. Таємничі підземелля міста, моці святого Валентина, Лесь Курбас» 09.11.2020 р. (реж. В. Романяк); блог «Мандри Галіції» відеоролик «Самбір» 08.05. 2013 р. (реж. Владко Лада); «Sambir Turizm» відеоролик «Самбір — місто емоцій.» 03.08.2015 р. створений в рамках мікропроєкту «Спільне представлення туристичних, етнічних та культурних особливостей міста Самбора (Україна) та Гміни Ясло (Польща) на міжнародному туристичному ринку». Усі ці відеороботи об'єднують єдина мета — привернути увагу глядачів до культурної й сакральної спадщини Самбора і популяризувати древнє місто.

Безперечно, відеоконтент є формою непрямого зв'язку між туристичним продуктом і глядачем. Розвиток туризму складно уявити без яскравої, влучної реклами. Вона здійснює значний психологічний та соціокультурний вплив на суспільство. Саме вона дає ефективний результат — зупиняє свою увагу на певному об'єкті.

Висновки

У статті висвітлено культурну та релігійну спадщину стародавнього Самбора крізь призму аудіовізуального та фотомистецтва. За допомогою аналізу телесюжетів та фотоальбомів встановлено роль аудіовізуального мистецтва у висвітленні культурних і сакральних об'єктів. Детально опрацьовано та узагальнено чинники, які впливають на значущість фіксації та збереження творів архітектурної спадщини.

Доведено, що пам'ятки архітектури несуть у собі історію поколінь. Кожна споруда міста чи села має свою долю, особливість, значущість. Фотографи, що спеціалізуються на архітектурній фотозйомці, випробовують різні правила та засто-

совують різні принципи фотозйомки, визначають чинники, які впливають на вид фотокартки — документальна чи художня, використовують різні техніки зйомки.

Можна стверджувати, що професійну архітектурну фотозйомку може здійснити особистість, яка знається на геометрії та з легкістю може перевтілити будь-який об'єкт на витвір мистецтва. А завдяки праці мас-медіа сучасне суспільство має можливість поглинати потрібну інформацію, скорочувати відстань до відомих і значущих місць, перебувати свідомим у тих подіях, які насамперед турбують сучасного споживача.

Аудіовізуальні роботи мають безпосередній вплив на свідомість особистості, і завдяки таким працям, які ознайомлюють глядача з культурним, сакральним, значущим, формується культура нащадків.

Можна впевнено вважати, допоки аудіовізуальний контент буде розвивати почуття краси й дбайливого ставлення до пам'ятних культурних надбань минулих епох на сучасних телеекранах, до тих пір будуть збережені ці пам'ятки наступним поколінням.

Отже, у повсякденному житті людина стикається з великою кількістю споруд, будинків та безліччю архітектурних об'єктів, та не завжди вона цінує те, що вистояло не одне століття, а якщо певну увагу приділити рекламі, то із впевненістю можна констатувати, що вона буде привертати увагу глядачів, а аудіовізуальні роботи, з одного боку, будуть інформувати, популяризувати та зацікавлювати туристів, а з іншого — розвивати економіку міста.

Наукова новизна. Проаналізовано значущість матеріальної культурної спадщини в сучасному аудіовізуальному дискурсі. Розглянуто пам'ятки матеріальної культури в сучасних інформаційних аудіовізуальних творах та фотоматеріалах; висвітлено вплив аудіовізуального контенту: теле-репортажів, відеороликів, фотозображень, у яких відображується древня архітектура та сакральні знамена стародавнього міста Самбір.

Список посилань

- Безручко, О., & Бардин, В. (2022a). Предметне середовище культових споруд Бойківщини у контексті висвітлення в екранних мистецтвах. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 46, 191–197. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258793>
- Бондаренко, О. А. (2014, 28 жовтня). *Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про телебачення і радіомовлення"»*. LIGA ZAKON. https://ips.ligazakon.net/document/view/gg40500a?an=4&ed=2014_10_28
- Варто – Галицькі Новини. (2019, 15 лютого). *Історія про моці святого Валентина, які зберігаються в Самборі* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=XK3t9FzBCRw&t=39s>
- Верховна Рада України. (2023, 30 травня). *Про внесення змін до Закону України "Про рекламу" та інших законів України щодо імплементації норм європейського законодавства у національне законодавство України шляхом імплементації окремих положень законодавства Європейського Союзу у сфері аудіовізуальної реклами* (Закон № 3136-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3136-20>
- Грицишин, О. В. (2018, 26–27 квітня). Як точка зйомки здатна повністю змінити архітектурну фотографію. В *Наукові розробки молоді на сучасному етапі* [Матеріали конференції] (Т. 1, с. 390–391). Київський національний університет технологій та дизайну.
- До святого Валентина – у Самбір: персональний гід Львівщиною запрошує на тематичний маршрут. (2018, 13 лютого). Львівська обласна державна адміністрація. <https://old.loda.gov.ua/news?id=33964>
- Заря, С. В. (2020). Аудіовізуальні рекламні твори з національною тематикою як культурний феномен сучасної України. *АРТ-платФОРМА*, 1(1), 351–365. <https://doi.org/10.51209/platform.1.1.2020.351-365>
- Коваленко, Ю. В. (Упоряд.). (2017). *Основи фотомистецтва*. Візаві.
- Козак, Б. М. (2010). *Театральні відлуння: статті, передмови, штрихи до портретів, матеріали, рецензії, інтерв'ю* (Р. Пилипчук, ред.). Ліга-Прес.
- Машура, Г. М., Каднічанський, Д. А., Каднічанський, А. Г., & Козар, О. П. (2005). *Самбір і Самбірщина: краєзнавчий нарис*. Коло.
- Медіа-хаб ТВОЄ МІСТО. (2021, 14 лютого). *Храм Різдва Пресвятої Богородиці, де є часточка моцей святого Валентина. Твоє місто. Твоя країна* [Відео]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=_fVqmC2CPzk
- Мельниченко, О. А., & Шведун, В. О. (2017). *Особливості розвитку індустрії туризму в Україні* [Монографія]. Національний університет цивільного захисту України.
- Рабій, Ю. Є. (1999). *Княжий город Самбір* [Монографія] (Р. Данчин, ред.). Ютика.
- Річардс, М. (б.д.). *Шлях до досконалості: як поліпшити свої навички архітектурного фотографування: відкрийте для себе красу будівель, пам'ятників та інших об'єктів за допомогою цих корисних порад і прийомів від володаря багатьох нагород, посланця*

- Canon Фернандо Герра. Canon. Взято 24 березня 2023 року з <https://www.canon.ua/get-inspired/tips-and-techniques/effective-architectural-photography/>
- Савченко, О. В. (2018). Мас-медіа. В *Енциклопедія Сучасної України*. Взято 7 березня 2023 року з <https://esu.com.ua/article-64254>
- Сумарук, О. (Упоряд.). (2016). *Нариси з історії товариства «Просвіта» Самбірщини і околиць (1891–2016)* (Ч. 1). Посвіт.
- Феєрія Мандрів. (2013, 15 жовтня). *Україна, Самбір | Феєрія Мандрів* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lyDj4c-iB2M>
- Фецяк, І. (2011). *Самбір* [Фотоальбом]. Коло.
- Шиян, О. (2022, 24 червня). *Місто князів, королів і лжецарів*. ZAXID.NET. https://zaxid.net/sambir_2022_shho_turistam_podivitisya_de_vidpochiti_i_poyisti_n1545089
- Bezruchko, O., & Bardyn, V. (2022b). Presentation of the Sacred Heritage of Boikos by Means of Audiovisual Art. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 5(1), 38–45. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.256950>
- Bezruchko, O., & Bardyn, V. (2021). Master's photo art project 'Ethnic language of the sacred'. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 4(2), 297–304. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248780>
- Bordeniuk, S., Gavran, I., & Hrymalska, V. (2021). Features of street photography and its similarities with cinematography. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 4(2), 278–285. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248772>
- Hedgcoe, J. (2003). *The new manual of photography*. Dorling Kindersley.
- Kotliar, S., Mykhalov, V., & Pereiaslavets, D. (2022). Cinematography and modern media. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 5(1), 70–76. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.257181>
- Timlin, E., Didenko, M., & Savchin, V. (2022). The role of cameraman in the shooting of commercials. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво*, 5(2), 216–223. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.2.2022.269536>
- ZAXID.NET. (2019, 14 лютого). *До мощей святого Валентина у Самборі щороку приїжджають люди з різних куточків України та світу* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=tdvFZnTji0w>

References

- Bezruchko, O., & Bardyn, V. (2021). Master's photo art project 'Ethnic language of the sacred'. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 4(2), 297–304. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248780> [in English].
- Bezruchko, O., & Bardyn, V. (2022a). Predmetne sereodovyshche kultovykh sporud Boikivshchyny u konteksti vysvitlennia v ekrannykh mystetstvakh [Subject environment of cult buildings of Boykos region in screen arts]. *Bulletin of KNUKiM. Series in Arts*, 46, 191–197. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258793> [in Ukrainian].
- Bezruchko, O., & Bardyn, V. (2022b). Presentation of the Sacred Heritage of Boikos by Means of Audiovisual Art. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 5(1), 38–45. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.256950> [in English].
- Bondarenko, O. A. (2014, October 28). *Poiasniuvalna zapyska do proektu Zakonu Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro telebachennia i radiomovlennia""* [Explanatory note to the draft Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Television and Radio Broadcasting""]. LIGA ZAKON. https://ips.ligazakon.net/document/view/gg40500a?an=4&ed=2014_10_28 [in Ukrainian].
- Bordeniuk, S., Gavran, I., & Hrymalska, V. (2021). Features of street photography and its similarities with cinematography. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 4(2), 278–285. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.4.2.2021.248772> [in English].
- Do sviatoho Valentyna – u Sambir: Personalnyi hid Lvivshchynoiu zaprosuie na tematychnyi marshrut* [To Saint Valentine – to Sambir: A personal guide of the Lviv region invites you on a themed route]. (2018, February 13). Lvivska oblasna derzhavna administratsiia. <https://old.loda.gov.ua/news?id=33964> [in Ukrainian].
- Feierii Mandriv. (2013, October 15). *Ukraina, Sambir | Feieriia Mandriv* [Ukraine, Sambir | Feieriia Mandriv] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=lyDj4c-iB2M> [in Ukrainian].
- Fetsiak, I. (2011). *Sambir* [Photo album]. Kolo [in Ukrainian].
- Hedgcoe, J. (2003). *The new manual of photography*. Dorling Kindersley [in English].
- Hrytsyshyn, O. V. (2018, April 26–27). Yak tochka ziomky zdatna povnistiu zminyty arkhitekturnu fotohrafiu [How a shooting point can completely

- change architectural photography]. In *Naukovi rozrobky molodi na suchasnomu etapi* [Scientific development of youth at the current stage] [Conference proceedings] (Vol. 1, pp. 390–391). Kyiv National University of Technologies and Design [in Ukrainian].
- Kotliar, S., Mykhalov, V., & Pereiaslavets, D. (2022). Cinematography and modern media. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 5(1), 70–76. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.1.2022.257181> [in English].
- Kovalenko, Yu. V. (Comp.). (2017). *Osnovy fotomystetstva* [Basics of photography]. Vizavi [in Ukrainian].
- Kozak, B. M. (2010). *Teatralni vidlunnia: Stati, peredmovy, shtrykhy do portretiv, materialy, retsenzii, interviiu* [Theatrical echoes: Articles, prefaces, touches to portraits, materials, reviews, interviews] (R. Pylypchuk, Ed.). Liha-Pres [in Ukrainian].
- Mashura, H. M., Kadnichanskyi, D. A., Kadnichanskyi, A. H., & Kozar, O. P. (2005). *Sambir i Sambirshchyna: Kraieznavchyi narys* [Sambir and Sambirshchyna: A local history essay]. Kolo [in Ukrainian].
- Media-khab TVOIE MISTO. (2021, February 14). *Khram Rizdva Presviatoi Bohorydytsi, de ye chastochka moshchei sviatoho Valentyna. Tvoie misto. Tvoia kraina* [Church of the Nativity of the Most Holy Theotokos, where there is a fragment of the relics of Saint Valentine. Your city Your country] [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=_fVqmC2CPzk [in Ukrainian].
- Melnychenko, O. A., & Shvedun, V. O. (2017). *Osoblyvosti rozvytku industrii turyzmu v Ukraini* [Peculiarities of the development of the tourism industry in Ukraine] [Monograph]. National University of Civil Protection of Ukraine [in Ukrainian].
- Rabii, Yu. Ye. (1999). *Kniazhyi horod Sambir* [The princely city of Sambir] [Monograph] (R. Danchyn, Ed.). Yutyka [in Ukrainian].
- Richards, M. (n.d.). *Shliakh do doskonalosti: Yak polipshyty svoi navychky arkhitekturnoho fotohrafuvannia: vidkryite dlia sebe krasu budivel, pamiatnykiv ta inshykh ob'ektiv za dopomohoiu tsykh korysnykh porad i pryiomiv vid volodaria bahatokh nahorod, poslantsia Canon Fernando Herra* [Road to perfection: How to improve your architectural photography skills: Discover the beauty of buildings, monuments and other objects with these helpful tips and tricks from award-winning Canon Ambassador Fernando Guerra]. Canon. Retrieved March 24, 2023, from <https://www.canon.ua/get-inspired/tips-and-techniques/effective-architectural-photography/> [in Ukrainian].
- Savchenko, O. V. (2018). Mas-media [Mass media]. In *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Retrieved March 7, 2023, from <https://esu.com.ua/article-64254> [in Ukrainian].
- Shyian, O. (2022, June 24). *Misto kniaziv, koroliv i lzhetsariv* [The city of princes, kings and liars]. ZAXID.NET. https://zaxid.net/sambir_2022_shho_turistam_podivitisya_de_vidpochiti_i_poyisti_n1545089 [in Ukrainian].
- Sumaruk, O. (Comp.). (2016). *Narysy z istorii tovarystva "Prosvita" Sambirshchyny i okolys (1891–2016)* [Essays on the History of the Prosvita Society of Sambir and the Surrounding Area (1891–2016)] (Pt. 1). Posvit [in Ukrainian].
- Timlin, E., Didenko, M., & Savchin, V. (2022). The role of cameraman in the shooting of commercials. *Bulletin of Kyiv National University of Culture and Arts. Series in Audiovisual Art and Production*, 5(2), 216–223. <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.2.2022.269536> [in English].
- Varto – Halytski Novyny. (2019, February 15). *Istoriia pro moshchi sviatoho Valentyna, yaki zberihaiutsia v Sambori* [The story of the relics of St. Valentine kept in Sambir] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=XK3t9FzBCRw&t=39s> [in Ukrainian].
- Verkhovna Rada of Ukraine. (2023, May 30). *Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro reklamu" ta inshykh zakoniv Ukrainy shchodo implementatsii norm yevropeiskoho zakonodavstva u natsionalne zakonodavstvo Ukrainy shliakhom implementatsii okremykh polozhen zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu u sferi audiovizualnoi reklamy* [On the introduction of amendments to the Law of Ukraine "On Advertising" and other laws of Ukraine regarding the implementation of the norms of European legislation into the national legislation of Ukraine through the implementation of certain provisions of the European Union legislation in the field of audiovisual advertising] (Law No. 3136-IX). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3136-20> [in Ukrainian].
- Zaria, S. V. (2020). Audiovizualni reklamni tvory z natsionalnoiu tematykoiu yak kulturnyi fenomen suchasnoi Ukrainy [Audiovisual advertising works with national themes as a cultural phenomenon of modern Ukraine]. *ART-platFORM*, 1(1), 351–365. <https://doi.org/10.51209/platform.1.1.2020.351-365> [in Ukrainian].
- ZAXID.NET. (2019, February 14). *Do moshchei sviatoho Valentyna u Sambori shchoroku pryizhdzhaiut liudy z riznykh kutochkiv Ukrainy ta svitu* [Every year, people from different parts of Ukraine and the world come to the relics of St. Valentine in Sambir] [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=tdvFZnTji0w> [in Ukrainian].

Material cultural heritage in modern audiovisual discourse: Ancient Sambir

Oleksandr Bezruchko^{1*}, Anna Anisimova²

¹Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine

²Sambir Professional College of Culture and Arts, Sambir, Ukraine

Abstract. *The aim of the article* is to explore and analyse the significance of material cultural heritage in modern use and its coverage in audiovisual arts and production. To achieve this, first of all, the following tasks should be carried out: to determine the role of monuments of religious and cultural heritage in screen arts, television programs, blogs, social networks, and photo images; to prove the necessity of documenting and preserving cultural heritage, video and audio recordings will preserve information about cultural heritage that future generations may lose. *Scientific Novelty.* For the first time, the monuments of material culture in modern informational audiovisual works and photo materials have been analyzed; the impact on the development of tourism of such audiovisual content as television reports, video clips, photo images depicting ancient architecture, and sacred banners has been highlighted. *Conclusions.* In the research, the importance of preserving the material, cultural and religious heritage has been emphasized because it is the preservation of the history and cultural identity of our world. Causes and factors affecting the development of tourism have been generalised. On the basis of the analysis of television plots and photo albums, it has been proved that audiovisual art plays a leading role in the coverage of cultural and sacred objects.

Keywords: audiovisual content; photo image; sacred heritage; design; cultural studies; theatre; architectural monuments

Відомості про авторів

Олександр Безручко, доктор мистецтвознавства, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, Київ, Україна, ORCID iD: 0000-0001-8360-9388, e-mail: oleksandr_bezruchko@ukr.net

Анна Анісімова, викладач, магістр аудіовізуального мистецтва та виробництва, КЗ ЛОР «Самбірський фаховий коледж культури і мистецтв», Самбір, Україна, ORCID iD: 0009-0006-9188-2038, e mail: anichkab26@gmail.com

Information about the authors

Oleksandr Bezruchko*, Doctor of Study of Art, PhD in Cinematographic Art, Television, Professor; Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv, Ukraine, ORCID iD: 0000-0001-8360-9388, e-mail: oleksandr_bezruchko@ukr.net

Anna Anisimova, Lecturer, Master of Audiovisual Arts and Production, Sambir Professional College of Culture and Arts, Sambir, Ukraine, ORCID iD: 0009-0006-9188-2038, e mail: anichkab26@gmail.com

*Corresponding author

